

Verlag van de Platformdag Internationalisering Religieuze Instituten 6 februari 2014

Op donderdag 6 februari 2014 werd voor de vijfde keer een Platformdag rond Internationalisering van Religieuze Instituten gehouden. Ruim 55 deelnemers waren naar klooster Mariënborg in Den Bosch gekomen om de dag bij te wonen rond het thema 'vorming en verantwoordelijkheid'.

In de ochtend vertelden twee buitenlandse religieuzen die al lange tijd in Nederland wonen hun verhaal. Vervolgens werd hierover verder gesproken in vijf groepen. Elke groep kwam terug met enkele aanbevelingen en adviezen voor RI's en de KNR m.b.t. de vorming van buitenlandse religieuzen. Hierbij aansluitend vertelde Frans Dokman kort over het vormingstraject voor buitenlandse missionarissen dat het NIM wil gaan opzetten.

Voor het middagdeel waren twee advocaten van het bureau Everaert uitgenodigd om de aanwezigen bij te praten over de laatste ontwikkelingen rond de wet Modern Migratiebeleid, de Tewerkstellingsvergunning en verblijfsvergunningen.

1. Opening door zr. Mary Ringnalda, voorzitter van de werkgroep IRI

Zr. Mary Ringnalda heette alle aanwezigen welkom en vertelde kort over het programma van de dag. Ze opende de bijeenkomst met een kort moment van bezinning:

Wie uit de Hoop leven

*Wie uit de hoop leven
Verwachten het nieuw
En bevestigen het oude
Wie uit de hoop leven
Durven zelfkritiek aan
Als een weg van vernieuwing.
Wie uit de hoop leven
Durven de samenwerking aan
Met mensen die anders zijn dan wij.
Wie uit de hoop leven
Durven nieuwe vormen
Van gemeenschap aan
Van vrouwen en mannen.*

*Wie uit de hoop leven durven bidden:
Kom Heilige Geest,
Zend uw adem neer:
Over ons allen die geloven
En over ons allen als we soms twifelen*

*Geest van Jezus, wij vragen U:
Dat uw vuur ons allen mag begeisteren
Dat uw adem ons allen moge bezielen
Vandaag en alle dagen
Amen*

2. Vorming en verantwoordelijkheid; ervaringsverhalen

Inleidende woorden door Clemens van Kuijk

Clemens van Kuijk is oud-missionaris spiritijn in Kameroen, getrouwd en jarenlang werkzaam geweest in de geestelijke gezondheidszorg in Nederland. Al jaren is hij actief binnen de groep 'medestanders' van het Missionair Team te Eindhoven en lid van de werkgroep IRI.

In zijn korte inleiding sprak Clemens over dialoog als gelijkwaardige uitwisseling. Hij vertelde daarbij over de tijd dat hij als missionaris van de spiritijnen in Kameroen woonde, in de tijd dat de Afrikanisering in volle gang was en de Nederlandse missionarissen zich de vraag stelden of zij moesten blijven of teruggaan naar hun eigen land. Mgr. Zoa vroeg hen niet allemaal terug te gaan, maar als buitenlanders een stem te blijven houden in de kerk van Kameroen en zo de Kameroenese kerk open te houden. Dat is wat missie betekent: open blijven staan voor anderen, maar ook je eigen cultuur en eigenheid meebrengen. Nu, 30 jaar later, gaat het opnieuw over de dialoog met buitenlandse missionarissen. Dit keer komen zij naar ons toe. Vandaag gaat het over vorming, thuisraken in een nieuw land en openstaan voor een nieuwe cultuur, maar ook over de verantwoordelijkheid en de grote uitdaging om niet Nederlander te worden, maar jezelf te blijven en je eigen inbreng te geven.

Melina Polo: Thuis is waar je hart is...

Melina is lid van de Missiezusters Dienaressen van de H. Geest, afkomstig uit de Filippijnen en nu reeds 22 jaar in Nederland. Sinds vorig jaar is zij provinciaal overste van haar congregatie.

Ik herinner het me nog; het is nog vers gegrift in mijn geheugen. Het was 4 september 1991. Toen ik op Schiphol aankwam stonden drie zusters op mij te wachten om mij te verwelkomen; één met een enkele rode roos in haar hand: glimlachend, hand zwaaiend. Ik had alle drie nog nooit gezien. Gelukkig waren wij toen nog allemaal in habijt. Dus het was makkelijk mijn medezusters te herkennen. In de auto naar Baexem (ons provinciaal huis toen) hoorde ik vreemde geluiden (de Nederlandse taal). In Baexem zag ik vreemde gezichten en grote zusters in vergelijking met mijn kleine postuur. Oh oh, dacht ik, met alles zal ik moeten wennen; met alles moet ik me aanpassen.

Terugkijkend kan ik zeggen dat vanaf de aankomst en de maanden daarop volgend het veel inspanning kostte van mijn kant en van de kant van mijn medezusters om mij hier thuis te kunnen laten voelen. Voor een tijdje voelde ik me een vreemde eend in de bijt.

Dagen, weken, maanden verstreken. Ik merkte dat elke zuster in de gemeente in Treebeek (we waren toen met tien zusters) haar best deed om mij te helpen om me **thuis te voelen**. Zoals: me vertellen wat ik nodig had om me te beschermen tegen de kou. Door me te helpen verstaan wat werd gezegd. Hulp om het vreemde voedsel te leren eten. Om elke zuster te leren kennen. Ook de gewoontes te kennen en in praktijk te brengen. De vriendelijkheid, zorgzaamheid en behulpzaamheid van de zusters waren geweldig!

De provinciale overste toen had al lang voor ik aankwam een taal instituut voor me gevonden. Dus na drie weken was ik al bezig met mijn eerste Nederlandse les in Maastricht. Na bijna een jaar bezig te zijn geweest met de taal en tevens ook met contacten leggen met familie en vrienden van sommige zusters, burens, parochianen, zorgde mijn overste ervoor dat ik wat contacten kreeg met de 'buitenwereld', d.w.z. buiten de gemeente, buiten de buurt en

parochie. Organisaties of groepen waar ik kon helpen/werken als vrijwilligster. Zodoende begon ik me thuis te voelen...

Maar naar mijn idee was het niet voldoende om me alleen maar thuis te voelen. Er is nog de andere kant van de medaille die veel belangrijker is, want het gaat dieper: het **thuiskomen!** **Het is iets van de lange termijn.** Hoe doe je dat, thuiskomen? Het thuiskomen in een andere cultuur, in een nieuwe situatie vraagt meer. Thuis voelen, naar mijn idee, volgens mijn ervaring, is iets van de korte termijn. Het is niet voldoende. Het blijft oppervlakkig. Het proces moet doorgaan; het is een lang proces. Voor mij was het nog een lange weg die ik moest bewandelen, dit proces van **thuiskomen!** Natuurlijk, toen ik me middenin dit proces bevond was dit woord nooit in mijn hoofd opgekomen. Ik dacht gewoon: ik moet nog verder gaan... ik moet nog wat meer gaan 'ondernemen'. Hoe en wat? Ik moest wat bedenken...

Onderweg in dit proces van 'thuiskomen' kwam ik mensen tegen die wegwijzers voor mij werden. Op dit punt benadruk ik het belang van naar buiten gaan... in contact komen met mensen... "Ga, je bent gezonden..." In mijn werk als vrijwilligster bij het OAC (Opvang – en Advies Centrum) voor daklozen en verslaafden in Heerlen kwam ik mensen tegen die mij inspireerden en hielpen. "Melina, is deze studie die ik nu volg, ook iets voor jou?" MBO – Sociale Dienstverlening. Dit zette me tot nadenken. Ja, inderdaad! Dus ging ik MBO – SD studeren. Deze studie bracht mij naar de wereld van het helpen in de Nederlandse samenleving, mensen helpen die uit de boot vallen. In het bijzonder de vluchtelingen en daklozen. Helpen op de Nederlandse manier – aankloppen bij instanties, instellingen, verwijzen en doorverwijzen. Zodoende bouwde ik ook meer contacten. 'Netwerken' noemde men het. Die ervaring gaf me zo'n gevoel van: Dit is het! En tevens verbeterde ik mijn Nederlands!

Maar het idee om ook de situatie van de kerk en de geloofsbeleving hier in Nederland beter te begrijpen stelde me voor de vraag: Hoe kan ik de kerkelijke situatie hier beter leren kennen en begrijpen? Op mijn werk bij het OAC kwam ik verschillende mensen tegen, heel verschillend qua geloofsbeleving: van gelovig tot niet gelovig, praktiserend tot niet praktiserend, van zoekend tot zelfverklaard atheïst, islamiet, etc. Die situatie heeft mij enthousiast en warm gemaakt. Komend uit een sacrale omgeving, zowel thuis als in het klooster, dacht ik: "Hoe moet ik me hier plaatsen? Wat kan ik hiermee doen? Hoe kan ik mijn geloof met mensen delen?" Weer dacht ik: "Ik ga mij eerst verdiepen in deze situatie. Ik ga voor pastoraal werk studeren." Ik ging naar de UTP Heerlen. Die studie heeft mij inderdaad heel goed geholpen om de kerk/maatschappij van Nederland beter te begrijpen. Termen als bricoleren, reli-shopping, voetbal als religie, maakten mij nieuwsgierig. Ook de uitdrukking: "Mijn geloof is een privéding". Wat moest ik daarmee? Het werd een uitdaging voor mij.

In de loop van de jaren kwam ik terecht bij het MC (Missionair Centrum Heerlen), CMBR en KRL, KNR, AMA, SSPS-SVD bijeenkomsten. Deze organisaties en bijeenkomsten brachten mij in de wereld van missie en missionaris en religieus zijn in Nederland. Bij deze organisaties heb ik in commissies en werkgroepen meegedaan. Bij deze organisaties heb ik vergaderingen en studiedagen bijgewoond. Mijn ervaring hiermee is een en al positief! Niet alleen dat ik veel ideeën of inzichten mee krijg en de situatie beter heb leren kennen en begrijpen, maar vooral ook de mensen, hun zijn en doen, leer ik te begrijpen en positief te benaderen. Ik hoor van sommigen zulke opmerkingen: "vergadering, altijd vergaderen, maar er komt niets van terecht". Maar voor mij wel. Ik heb veel geleerd van deze studiedagen en vergaderingen. Die ervaring draagt heel goed bij aan mijn thuiskomen hier. Bovendien verbeter ik nog steeds mijn Nederlands!

De ervaringen die ik heb opgedaan en nog steeds op doe maken mij sterk van binnen. Geleidelijk aan ervaar ik dat ik stevig in de schoenen sta. De ervaringen en wat ik heb geleerd

geven mij meer en meer zelfvertrouwen, meer kennis en vaardigheden die ik nodig heb om de verantwoordelijke taak die ik nu heb aan te kunnen, op een goede manier gestalte te geven. Mijn medezusters helpen en ondersteunen mij, vooral degenen die in de leiding toen waren. Het voelt goed te weten dat ik niet alleen ben. Samen dragen wij de tas omwille van onze missie in deze tijd, dichtbij en veraf.

Nu sta ik voor jullie, een missionaris uit de Filippijnen, lid van een wereldwijde missie congregatie: de SSpS. Vanaf het begin van mijn religieus leven werd ik gevormd als missionaris en nog steeds word ik gevormd door dit proces van thuiskomen hier in Nederland. Dit vormingsproces is een lange weg, een proces dat mij heeft klaargestoomd om meer en meer een verantwoordelijke taak op mij te nemen, een verantwoordelijkheid tegenover mijn Nederlandse medezusters, tegenover mijn congregatie, tegenover mijn medemens hier in Nederland, nu, in deze tijd. Ik ben thuis hier... ik kan uiteindelijk zeggen: ik hoor erbij. Jullie mogen mij dan van harte welkom heten!

Klemens Hayon: Vorming en verantwoordelijkheid

Klemens is lid van het Gezelschap van het Goddelijk Woord (SVD), afkomstig van het Indonesische eiland Flores. Al 12 jaar in Nederland. Was eerst woon- en werkzaam in Nieuwegein. Sinds vorig jaar samen met enkele medebroeders, allen afkomstig uit het buitenland, verantwoordelijk voor de Sint-Urbanusparochie in Duivendrecht.

Ik kom uit een eenvoudige familie waar mijn ouders mij opgevoed hebben om eenvoudig te leven. Daar ben ik heel blij mee, want dat neem ik mee in mijn missionaire werk. Ik ben de oudste van mijn gezin, met nog een zus en drie broers. Naast mijn ouders droeg ik in ons gezin veel verantwoordelijkheid. Dat hoort bij onze cultuur. Dat heeft mij ook gevormd in mijn taken waarin mensen mij vertrouwen.

De opleiding op het klein- en grootseminarie heeft mij een kans gegeven om mijn talenten, mijn capaciteiten, mijn eigenschappen goed in te kunnen zetten voor mijn toekomstige missionaire bezigheden. Ik word gestimuleerd om me hier altijd bewust van te zijn. Ook de ervaringen die ik heb gehad met vluchtelingen in Oost-Timor en Ambon leerden mij hoe wij elkaar konden vertrouwen en dat ik hen een stukje veiligheid en een thuis kon geven door samen met hen te zijn en met hen mee te leven, samen met hen te zoeken naar de goede weg, vooral in onze inzet voor verzoening, reconciliatie

Ieder land, elke streek heeft zijn eigen cultuur en eigen uitdagingen. Waar ik ook heen gezonden word, probeer ik me aan te passen en sta open voor nieuwe situaties met weer andere bezigheden. Daar ga ik heen met open hart en lege handen.

Ik zie het missie-land als mijn tweede land en de mensen om mijn heen als mijn zusters en broeders. Daarom was het belangrijk om de Nederlandse taal te leren en ingeburgerd te zijn, zodat ik met mensen om mij heen in gesprek kan gaan.

In de tijd van aankomst en inburgering

Het was niet makkelijk om me snel thuis te voelen, want behalve de cultuur en de taal voelde ik in het begin geen thuisbasis waar ik mijn missionaire en pastorale bezigheden kon uitoefenen, geen begeleider die mij kon laten zien hoe ik hier mee om kon gaan en er was nog geen gezamenlijke of vaste missionaire taak die gestructureerd en passend was bij de Nederlands/ Belgische Provincie van de SVD.

Desondanks gaf de congregatie mij de gelegenheid om er zelf vorm aan te geven en verantwoordelijkheid hier in te nemen. Ik baseer mij daarbij op de visie op integrale missie binnen de SVD als viervoudige dialoog: de dialoog met mensen die God zoeken op welke wijze dan ook; de dialoog met gemarginaliseerden - de armen, vluchtelingen, zwervers, eenzamen, verslaafden, mensen die nergens bij horen; de dialoog met mensen van andere godsdiensten: zoals: de Islam, Hindoeïsme, Boeddhisme; en de dialoog met mensen van andere overtuigingen: humanisten, atheïsten, etc..

Ik probeer alle missionaire uitdagingen te onderscheiden en te zoeken naar mogelijkheden die passen bij de lokale situatie en bij de visie van de SVD. Als missionaris, religieus en priester hoop ik dat mijn presentie, dialoog en activiteiten een teken van hoop zijn in kerk en maatschappij. In mijn aanwezigheid en mijn activiteiten wil ik niet speciaal behandeld worden, omdat ik een priester, een missionaris en een religieus ben. Ik ben mens en ik wil graag dat ik zo onder de mensen wordt gezien.

Hoe vind ik de weg en hoe ben ik hier ingegroeid

In 2011 heb ik verteld over 'Thuis raken in het Nederlandse kerkelijke en religieuze klimaat'. Vanuit dat thema heb ik verteld over hoe langzaam mijn missie vorm kreeg en hoe mijn ervaringen in Nederland daarbij hebben geholpen. Nuttig waren onder andere het deelnemen aan enkele cursussen: een taalcursus, een inburgeringscursus voor geestelijke bedienaren en een Klinisch Pastorale Vorming. Het was ook goed om studiedagen bij te wonen: over de secularisatie en kansen en uitdagingen van missie in Nederland. Al dit soort bijeenkomsten hier in Nederland hebben mij geholpen om de weg voor mijn missie te vinden in dit land.

Ik vertel nog iets meer over enkele van deze cursussen:

Ten eerste de taalcursus en inburgeringscursus voor geestelijk bedienaren. Als je in een nieuw land wilt wonen en werken, dan moet je eerst de taal van dat land leren. Tijdens de taallessen leer je ook direct de gewoonten en de cultuur, opdat je je niet vreemd voelt. Dat heb ik gedaan toen ik hier kwam. Met het bureau nieuwkomers van de gemeente regelde ik mijn taalcursus die 160 uren duurden.

Om goed met elkaar samen te leven in dit land heb ik ook de inburgeringscursus voor geestelijke bedienaren gevolgd in Contact der Continenten. Als geestelijk bedienaar wordt ik niet alleen gevraagd om voor te gaan in een viering, of niet alleen de begeleider te zijn van het spirituele leven van de geloofsgemeenschap, maar ook om een weg te wijzen bij maatschappelijke problemen.

Ten tweede, de Klinisch Pastorale Vorming (KPV). Dat is een intensieve cursus en een ware oefening in echte ontmoeting voor wie als geestelijk verzorger in de gezondheidszorg of bij justitie wil werken en ook voor veel anderen in en buiten de categoriale zielzorg. Het is een aantrekkelijke training die gegeven werd in het psychiatrisch centrum Zon en Schild te Amersfoort met het doel dat ik goede methoden leer kennen om niet alleen met de oren, maar ook met het hart naar mensen te luisteren.

Ten derde, studiedagen over de secularisatie en kansen en uitdagingen van missie in Nederland. Omdat Nederland een missieland en een geseclariseerd land is, heb ik deze studiedagen nodig. Ik leerde zo meer over de Nederlandse Kerkgeschiedenis, de Nederlandse maatschappij, de cultuur kennen en ben zo beter geïnformeerd over kansen en uitdagingen van de missie van tegenwoordig.

Als laatste, de bijeenkomsten van verschillende organisaties over de maatschappij en de kerk die door hen georganiseerd zijn. Vaak hebben ze mij uitgenodigd om hieraan deel te nemen. Daardoor verrijken wij elkaar door ervaringen uit te wisselen.

Missionaire bezigheden en hoe mijn vorming in Nederland daarbij heeft geholpen

In 2011 heb ik u al eens verteld over mijn missionaire bezigheden toen ik nog in Nieuwegein woonde. Nu woon ik in Duivendrecht en ben ik benoemd als priester-assistent in de Regio Zuid-Oost en Oost van Amsterdam. Er zijn enkele missionaire bezigheden waarin ik participeer, zoals huisbezoeken, oproepkracht in het VU en AMC, presentie bij de hangmannengroep, begeleider van de KKI (Indonesische Katholieke Gemeenschap), af en toe op bezoek gaan bij het project Stap Verder in de Bijlmermeer voor ongedocumenteerden en samen met leden van Sant' Egidio bevriend zijn met daklozen, door gebed, een luisterend oor te bieden en brood uit te delen.

Door dialoog en contacten met mensen in mijn missionaire bezigheden werd ik geholpen om mijn missie te vormen. Behalve mijn medebroeders staan er veel mensen achter mij, van wie ik veel steun ervaar. Ik word aanvaard zoals ik ben. Men heeft mij geaccepteerd in Nederland. Ik vind het fijn dat er veel mensen begrip tonen voor mij. Maar ik krijg ook constructieve kritiek waar ik blij mee ben en waar ik weer van leer.

Wat ga ik verder doen met wat ik nu heb

Ik wil graag mijn missionaire bezigheden vanuit de parochie, waar alle activiteiten een missionaire dimensie hebben, uit kunnen voeren. Met andere woorden: vanuit de parochie als thuisbasis, want binnen de parochie is ook de gemeenschap met wie ik samen missie kan vormen. Dat is een grote uitdaging, want binnen de geloofsgemeenschap is het begrip over missie verschillend.

Het belangrijkste is dat ik probeer samen te werken met mijn medebroeders, met leken en andere religieuzen en ook met de plaatselijke Nederlands Kerk. Mijn doel is de kerk meer missionair te maken, zodat ze niet alleen naar 'binnen' gericht is maar haar horizon uitstrekt naar de hele wereld en haar noden, wat ook Paus Franciscus gesuggereerd heeft. Met dat doel wil ik pastorale hulp verlenen aan de plaatselijke Kerk, vanuit onze speciale SVD zending.

Korte terugblik door Clemens van Kuijk

Uit het verhaal van zuster Melina Polo blijkt dat het heel belangrijk is om de taal te leren en om contacten te leggen. Door het volgen van cursussen en het bijwonen van allerlei studiedagen en bijeenkomsten heeft zij veel geleerd. Ook uit het verhaal van p. Klemens Hayon komt naar voren dat de contacten met mensen belangrijk zijn. Hij wil het missionaire van de kerk laten zien. De religieuzen moeten zich blijven uitstrekken naar de horizon en in dialoog met anderen hun missie vormgeven

Groepsgesprekken

Na deze ervaringsverhalen gingen de aanwezigen uiteen in vijf gespreksgroepen. Zij kregen de volgende vragen mee:

1.
 - a) *Wat is ervoor nodig om 'thuis' te raken op een vreemde plek? Kunt u uit eigen ervaring hierover iets zeggen?*
 - b) *Wat viel u wat dit punt betreft op in de verhalen van Melina en Klemens?*
2. *Zowel Melina als Klemens hebben hun weg gevonden in de Nederlandse samenleving en kerk. Zij zijn gedoken in onze taal, in onze samenleving en in ons geloven. Daarbij hebben zij veel van ons geleerd. Maar kunnen wij ook wat leren van hen (en van andere buitenlandse religieuzen)? En wat dan?*
3. *Het is niet alleen voor buitenlandse religieuzen lastig om hun missie te vinden in een gesecculariseerde samenleving, maar ook voor hen die hier zijn geboren en getogen. Welke reële mogelijkheden zien wij, Nederlanders en buitenlanders, voor een missie vanuit de religieuzen in het Nederland van nu?*

De groepen kregen de vraag mee een aanbeveling of advies voor religieuze instituten / KNR te formuleren m.b.t. de vorming van buitenlandse religieuzen dan wel de voortgang van de missionaire beweging vanuit de religieuzen. De groepen kwamen terug met de volgende aanbevelingen:

Groep 1

Mensen hebben een eigenheid die zij meebrengen. Dat geldt zowel voor buitenlandse als Nederlandse religieuzen. Het is belangrijk om daarover veel te communiceren. Ook is het belangrijk veel te spreken over de spiritualiteit van de congregatie. Het is voor buitenlandse religieuzen heel belangrijk veel te communiceren, zowel binnen als buiten de gemeente en veel contacten op te doen om hun kennis van de Nederlandse taal te verbeteren. Dit geldt ook als zij alleen taken binnen de congregatie hebben. Daarnaast is het goed als er veel onderlinge contacten zijn tussen jongere religieuzen.

Groep 2

- Een wederzijdse voorbereiding is van essentieel belang, zowel voor de religieuzen die hier komen als de ontvangende gemeenten.
- Het doel van de komst van de buitenlandse religieuzen moet zo helder mogelijk zijn.
- Openheid en geduld zijn belangrijk. Het kernwoord is luisteren. Ook dit geldt voor beide partijen. Geduld en tijd hebben voor elkaar zijn belangrijk.

Groep 3

- Het leren van de taal is essentieel: de taal van de kerk, de taal van het religieuze leven en de taal van de straat. Daarom is deelname aan cursussen en bijeenkomsten van belang.
- De buitenlandse religieuzen die komen hebben tijd nodig. De eerste vijf jaar zijn moeilijk. Geef ze die tijd!
- Geef de nieuwkomers de kans om de pijn te verzachten door het contact met thuis mogelijk te maken, zeker de eerste jaren.

Groep 4

De buitenlandse religieuzen zijn niet gekomen om de Nederlandse provincie te redden maar om het charisma en de missie van het instituut uit te breiden en voort te zetten. Ze komen met een bepaald doel en een motivatie en moeten daar ook zelf in geloven.

Groep 5

De taal van het leven is belangrijk. Ook is het belangrijk dat de buitenlandse religieuzen zich gekend en gehoord voelen vanuit het hart. Het is belangrijk om de spiritualiteit te delen. Veel buitenlanders zijn meer mens- dan taakgericht. Bij veel Nederlanders is dit andersom. Een droom is de dialoog van het leven te zien als de missie van de kerk.

Een taak voor de KNR is het contact tussen de bisschoppen en de religieuze instituten te verbeteren en de eenheid in de kerk te stimuleren.

Clemens van Kuijk vat samen dat het belangrijk is om opnieuw na te denken over de de vorming en inbreng van buitenlandse religieuzen en deze gezamenlijk vorm te geven. Hiervoor zijn concrete plannen bij het Nijmeegs Instituut voor Missiewetenschappen. Frans Dokman zal hier kort over vertellen.

Frans Dokman: opleidingsprogramma NIM voor nieuwe missionarissen

Binnen de werkgroep Internationalisering Religieuze Instituten werken het NIM, de CMBR en de religieuze instituten samen en is nagedacht over de vorming van buitenlandse missionarissen. Het NIM heeft veel missionarissen en missionaire werkers voorbereid om naar het buitenland te gaan en heeft veel kennis hierover. Het NIM wil nu proberen het omgekeerde te doen en buitenlandse missionarissen een vormingsprogramma te bieden om zich hier thuis te kunnen voelen. Het doel is in september 2014 te starten in overleg met de CMBR/KNR en enkele congregaties.

Naast vorming in de praktijk is ook een theoretische onderbouwing van belang. Er is een kader nodig om de ervaringen uit de praktijk een plek te geven. Een studie kan hiervoor van belang zijn.

Er zijn plannen ontwikkeld om een cursus op te zetten voor nieuwe buitenlandse missionarissen. Op dit moment zijn er vier congregaties die meedenken over dit vormingsprogramma. Daarnaast zijn de Spiritijnen bezig een vormingshuis op te zetten, een internationale gemeenschap in Nijmegen waar de studenten zouden kunnen wonen. Eventueel zouden hier ook religieuzen van andere congregaties kunnen wonen. Een groot voordeel is het onderling contact. Ook voor de RK kerk in Nederland kan dit programma interessant zijn. Er zijn ongeveer 600.000 katholieke migranten in ons land en de kerk kan veel baat hebben van een grotere bijdrage van deze migranten in de kerk.

Het vormingsprogramma zal o.a. een cursus leiderschap voor internationale gemeenschappen bevatten, daarnaast is er onder meer aandacht voor pastoraat en kerk en samenleving. De opleiding zal op bachelor en op masterniveau zijn en de opleiding is in principe Nederlandstalig op verzoek van de congregaties. Er is aan de Radboud Universiteit een taleninstituut waarmee samengewerkt kan worden.

Er is geen vaststaand programma, per persoon kan bekeken worden wat mogelijk is en nodig is. Omdat niet alle missionarissen op hetzelfde tijdstip in ons land arriveren zullen er ook verschillende startmomenten mogelijk zijn. Er is al nagedacht over mogelijke stageplekken.

Wat betreft de begeleiding van de Nederlandse gemeenschappen die de buitenlanders ontvangen biedt het NIM ook trainingen voor internationale gemeenschappen. Daarnaast heeft het NIM ook cursussen voor Nederlandse geestelijke begeleiders over het omgaan met migranten.

Op de website van het NIM komt binnenkort meer informatie over het algemene kader van het vormingsprogramma. Binnen dit kader zijn individuele aanpassingen mogelijk.

Informatie van Everaert Advocaten over het migratiebeleid.

Evenals voorgaande jaren was ook nu het middagdeel van het programma ingeruimd voor informatie over de nieuwe ontwikkelingen rond verblijfsvergunningen. Hiervoor waren ook dit keer twee advocaten van Everaert uitgenodigd: mr. Bram van Melle en mr. Marcel Reurs.

Actualiteiten

Marcel Reurs begint zijn verhaal met enkele actuele ontwikkelingen.

- 1 juni 2013: Wet Modern Migratiebeleid in werking getreden
- 1 januari 2014: Wet arbeid vreemdelingen gewijzigd
- 1 januari 2014: Bulgaren en Roemenen vrij op de arbeidsmarkt, zij hebben geen verblijfsvergunning meer nodig
- 6 januari 2014: meldplicht EU-onderdanen afgeschaft
- 6 januari 2014: Wet GBA vervangen door Wet BRP. Het gaat hierbij om o.a. de inschrijving in de nieuwe gemeente en de plicht een geboorteakte te overleggen. Wat vooral nieuw is, is het feit dat er boetes opgelegd kunnen worden indien niet aan deze verplichtingen wordt voldaan. Deze variëren van € 200,-- tot € 325,--.

Nieuwe wet Modern Migratiebeleid (MoMi)

Na een lange periode waarin de proeftuin fungeerde is deze met de inwerkingtreding van de wet MoMi gestopt. Iedereen kan nu volgens de nieuwe regelingen verblijfsvergunningen aanvragen.

De aanvraag is versimpeld: het MVV en de verblijfsvergunning kunnen gelijktijdig aangevraagd worden in één aanvraag. Nieuw is dat er nu ook door kloosterlingen een tewerkstellingsvergunning aangevraagd moet worden. Ook deze kan in dezelfde aanvraag komen.

Bij aankomst in Nederland kan direct het verblijfsdocument worden aangevraagd.

Voorheen kon een verblijfsvergunning steeds voor één jaar worden aangevraagd. Nu wordt deze in eerste instantie voor maximaal drie jaar verleend. Na vijf of tien jaar kan een vergunning voor onbepaalde tijd of naturalisatie worden aangevraagd. Doordat niet ieder jaar een nieuwe vergunning aangevraagd hoeft te worden, worden de kosten lager.

Referentplichten

De wet MoMi brengt een andere kijk op de organisaties die de vergunningen aanvragen. De IND heeft een aantal verplichtingen gesteld aan deze organisaties (de referenten):

- Informatieplicht: bepaalde zaken moeten binnen twee of vier weken worden gemeld aan de IND
- Administratieplicht: bepaalde gegevens over de geestelijke bedienaar moeten in de administratie worden bewaard tot 5 jaar nadat het referentschap voor deze buitenlandse geestelijke is geëindigd.
- Zorgplicht: voorheen was het zo dat de referent de geestelijk bedienaar moest aanmelden bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) voor een inburgeringscursus. Deze plicht is in december 2013 afgeschaft en nu doet de IND dat zelf. MAAR....

Indien u een geestelijk bedienaar tussen juni en december 2013 heeft aangemeld, moet u deze aanmelding wel bewaren.

Er staan stevige boetes op het niet melden en niet bewaren van bepaalde documenten. Deze kunnen oplopen tot € 3.000,--.

Tewerkstellingsvergunning

Er zijn nieuwe regels t.a.v. de tewerkstellingsvergunningen.

- 1 mei 2013: 1 beleid voor alle geestelijk bedienaren (par. 17): geen minimumlooneis voor wie een gelofte van armoede geldt (kloosterlingen en voorgangers)
- 1 januari 2014: apart beleid voor voorgangers (par. 20) en kloosterlingen/zending (par. 21): voor voorgangers geldt een minimumlooneis; voor kloosterlingen/zendingen niet

Dit geeft een probleem voor leden van een congregatie die vanuit hun apostolaat voorgangerswerk verrichten, zij zouden (voor dat deel) een arbeidsovereenkomst moeten aangaan. Deze vraag is voorgelegd aan het UVW door Janneke Doe van de KNR en Marcel Reurs van Everaert Advocaten. Ook voor IND en UWV zijn dit soms lastige kwesties.

Op de aanvraag moet aangegeven worden wat iemand gaat doen. De vergunning geldt alleen voor die activiteiten die ook zijn aangevraagd. Daarbij maakt het niet uit of het om betaalde of vrijwillige arbeid gaat. Indien iemand taken verricht waarvoor de vergunning niet is aangevraagd, kan er een boete van € 12.000,-- worden opgelegd. Daarnaast kan het problemen geven indien het Religieus Instituut voor een andere buitenlandse religieus een tewerkstellingsvergunning wil aanvragen.

Omdat deze regeling pas kort geleden is ingevoerd, is nog niet veel te zeggen over de handhaving, maar Marcel Reurs verwacht dat er streng gehandhaafd zal worden.

Het is van groot belang wat er op de aanvraag voor een tewerkstellingsvergunning (TWV) staat. Indien iemand bijvoorbeeld binnen de periode dat de vergunning geldig is op een andere locatie werk gaat verrichten moet dat worden doorgegeven en kan dit leiden tot een aanpassing van de vergunning. Het is van belang om goed uit te zoeken wat er op de oorspronkelijk aanvraag staat en om advies te vragen rond de formulering. Het is beter om vooraf wijzigingen te melden dan achteraf een boete te krijgen.

Een van de aanwezigen heeft een tewerkstellingsvergunning voor 10 uur maar heeft op dit moment geen werk en vraagt of hij nu wel mag voorgaan in de eucharistieviering? Dit is afhankelijk van de vergunning en van wat er precies is aangevraagd.

Het is belangrijk dat de buitenlandse religieus zelf ook goed weet waarvoor zijn vergunning is afgegeven

Handhaving

Al eerder werd aangegeven dat er meer aandacht is voor handhaving en dat deze gepaard gaat met soms hoge boetes. Verschillende instanties letten op verschillende punten:

- Door Inspectie SZW: of activiteiten worden gedekt door een geldige twv
- Door IND: of referentverplichtingen worden nagekomen
- Door gemeente: of BRP-verplichtingen worden nagekomen

Na de wat negatieve informatie van Marcel Reurs is het de beurt aan zijn collega Bram van Melle die de positievere informatie voor zijn rekening neemt.

Verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd

Tijdens de vorige bijeenkomst is al gewezen op de mogelijkheid dat geestelijk bedienaren in aanmerking zouden kunnen komen voor een vergunning voor onbepaalde tijd. Dit naar aanleiding van het zgn. Singh-arrest. Inmiddels is dit regelgeving geworden en is het aanvragen van een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd mogelijk onder de wet MoMi. Dit kan onder bepaalde voorwaarden:

- Vijf jaar of langer zonder onderbreking in Nederland gewoond met een geldige verblijfsvergunning
- Beschikken over een zelfstandige door IND erkende bron van inkomsten. (inkomensvereiste). Dit is een lastig punt voor veel religieuzen, een garantstelling door de congregatie is niet voldoende. Deze eis vervalt echter indien een buitenlandse religieus langer dan 10 jaar in Nederland is met een verblijfsvergunning.
- Ingeschreven staat in de basisregistratie persoonsgegevens (BRP, voorheen GBA)
- Een zorgverzekering heeft
- Geen strafblad heeft of strafrechtelijk wordt vervolgd in Nederland of het buitenland
- Een inburgeringsexamen heeft gehaald of daarvan is vrijgesteld. Boven de 65 vervalt deze eis.

Naturalisatie

Een andere mogelijkheid is het aanvragen van naturalisatie. Ook hiervoor gelden enkele voorwaarden:

- Meerderjarig
- Geen bedenkingen tegen verblijf voor onbepaalde tijd
- 5 jaar toelating en hoofdverblijf in Nederland
- Ingeburgerd (inburgeringsdiploma / NT2 diploma)
- Bereid de verklaring van verbondenheid af te leggen
- Geen gevaar openbare orde
- Afstand doen van de oude nationaliteit. Bij huwelijk met een Nederlander geldt deze eis niet en ook indien het land van herkomst het niet mogelijk maakt om afstand te doen van je oude nationaliteit, vervalt deze eis. Overigens is Nederland een van de weinige landen waar het hebben van een dubbele nationaliteit niet mag.

Voor naturalisatie geldt geen middelenvereiste. Een aanvraag kan ingediend worden bij de gemeente. De behandeling kan 6 tot 12 maanden duren. Gedurende die hele periode moet de buitenlandse religieus beschikken over een geldige verblijfsvergunning. Indien deze in deze periode verloopt, zal ook een nieuwe aangevraagd moeten worden.

Een voordeel van naturalisatie is dat de religieus met een Nederlands paspoort makkelijk binnen de Europese Unie kan reizen en werken.

Wedertoelating tot het Nederlanderschap

Dit is vooral van belang voor missionarissen die lange tijd in het buitenland hebben gewoond en daar een andere nationaliteit hebben aangevraagd. Indien zij terugkomen naar Nederland kunnen ze vragen om wedertoelating tot het Nederlanderschap. Ook hiervoor zijn enkele eisen, o.a.:

- Hiertoe moeten zij aantonen dat zij het nederlanderschap hebben bezeten en verloren.
- Aantonen dat zij geboren en getogen zijn in Nederland. Dit kan met bijvoorbeeld oude schoolrapporten etc.
- Voor landen waarvoor een visumplicht geldt, moet eerst een MVV worden aangevraagd
- Geen strafblad

Vragen vanuit de zaal

Is er een leeftijdsgrens voor het aanvragen van een tewerkstellingsvergunning?.

Die is er niet. Ook een 71-jarige moet een tewerkstellingsvergunning aanvragen. Omgekeerd kan een vergunning wel geweigerd worden als het UWV vindt dat iemand te oud is.

Er zijn twee manieren om geen tewerkstellingsvergunning meer te hoeven aanvragen:

1. Na een verblijf van vijf jaar is de aanvraag niet meer nodig
2. iemand kan na vijf jaar een vergunning voor onbepaalde tijd of naturalisatie aanvragen.

Waarom duurt het soms lang voordat er een reactie op een aanvraag komt?

Het kan zijn dat sommige aanvragen lang wegblijven. Normaalgesproken duurt het 3-5 weken voor een Tewerkstellingsvergunning maar door alle veranderde regels kan het nu soms langer duren. Onduidelijkheid over deze regels bij UWV zelf zorgt voor vertraging.

Het is van belang om indien de tewerkstellingsvergunning van het UWV binnen is, zelf een kopie door te sturen naar de IND. Het UWV doet dit niet en IND vraagt dit ook niet na bij UWV.

De referent is niet altijd ook de werkgever. Een congregatie kan de referent zijn, maar wat gebeurt er dan indien de religieus gaat werken voor een diocesis in een parochie. Wie wordt dan referent?

Dit is ook voor de IND een moeilijk kwestie. De congregatie kan aangeven als referent op te treden en op de TWV kan worden aangegeven wie de feitelijke werkgever is (in dit geval de parochie of het diocesis). Een referent is niet per definitie ook de werkgever. De referent geeft zelf aan referent te zijn, maar moet wel altijd een betrokken partij zijn.

Voor het referentschap en ook voor de TWV is het niet relevant wie feitelijk het salaris betaalt. Ook is niet van belang of er sprake is van betaalde of onbetaalde arbeid.

Een van de aanwezigen heeft een vergunning voor drie jaar en verricht werkzaamheden voor een parochie en ontvangt daarvoor een reiskostenvergoeding. Is het noodzakelijk dat deze direct aan de congregatie wordt betaald om geen problemen te krijgen?.

Aangezien de betreffende persoon al meer dan 16 jaar in Nederland is, krijgt hij het advies een vergunning voor onbepaalde tijd aan te vragen, waarvoor in zijn geval geen middelenvereiste meer geldt. Met een vergunning voor onbepaalde tijd is hij vrij op de arbeidsmarkt, zonder twv.

Opgemerkt wordt dat actieve religieuzen wel kloosterlingen zijn, maar vaak voorgaan in diensten en naar buiten treden. Er is onduidelijkheid over de begrippen kloosterling / voorganger en geestelijk bedienaar.

Everaert advocaten heeft hierover gesproken met de IND en UWV en aangegeven dat er niet altijd duidelijk onderscheid te maken is en dat er nog een tussenvorm zou moeten zijn. Ook bij het UVW zelf levert deze kunstmatig onderverdeling soms problemen op.

Wat is de relatie tussen UWV en IND?

UWV verstrekt de tewerkstellingsvergunningen, IND is verantwoordelijk voor de verblijfsvergunningen. Er is veel onderling contact tussen beide partijen. Door de nieuwe regelgeving worden de verblijfsvergunningen gekoppeld aan de tewerkstellingsvergunningen en kan alles in één aanvraag worden ingediend.

Is er een inburgeringsplicht sinds de invoering van MoMi?

T.a.v. de inburgeringsplicht is er niets gewijzigd. Wat wel gewijzigd is per 1 december is dat de referent niet meer zelf de religieus hoeft aan te melden. Het voordeel is dat in geval van twijfel vanzelf duidelijk wordt of inburgering nodig is omdat de IND dit nu regelt. In principe is een inburgeringscursus niet nodig zolang de kloosterling niet met een religieuze boodschap naar buitentreedt.

Sluiting

Zr. Mary Ringnalda bedankt alle sprekers van vandaag en nodigt de aanwezigen uit voor een drankje. De heren van Everaert zijn nog beschikbaar voor het beantwoorden van meer individuele vragen.